

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์ “กิเลสมาร — มาร คือ กิเลส”

คำว่า กิเลสมาร เป็นคำภาษาบาลีโดยตรง [อ่านตามภาษาบาลีว่า กิ - เล - สะ - มา - ระ อ่านเป็นภาษาไทยว่า กิ - เหลด - มาน หรือ กิ - เหลด - สะ- มาน] มาจากคำ ๒ คำรวมกัน คือ กิเลส (เครื่องเศร้าหมองของจิต) กับ คำว่า มาร (สิ่งที่ขัดขวางความดี) แปลรวมกันได้ว่า กิเลสเป็นสิ่งที่ขัดขวางความดี, มารคือกิเลส, กิเลสเป็นมาร นิยมแปลทับศัพท์ว่า กิเลสมาร ข้อความจาก อรรถกถา ขุททกนิกาย คาถาธรรมบท แสดงถึงกิเลสมาร ไว้ว่า “เหมือนอย่างว่า ลมนั้น ยังส่วนต่าง ๆ มี ดอก ผล ใบอ่อนเป็นต้น แห้งต้นไม้นั้น ให้ร่วงลงบ้าง หักกิ่งน้อยบ้าง หักกิ่งใหญ่บ้าง พัดถอนต้นไม้นั้นพร้อมทั้งราก ทำให้รากขึ้นเบื้องบน กิ่งลงเบื้องล่าง ฉนั้นใด; **มารคือกิเลส** อันเกิดในภายใน ย่อมรังควานบุคคลผู้เห็นปานนั้น ได้ฉนั้นนั้น เหมือนกัน”

ชีวิตประจำวันของบุคคลผู้ยังเป็นปุถุชน หนาแน่นไปด้วยกิเลส ย่อมจะมีกิเลสอกุศลธรรมเกิดขึ้นเกือบทั้งวัน กุศลเกิดน้อยมากถ้าเทียบกับอกุศล ซึ่งไม่ใช่เฉพาะในวันนี้ ในชาตินี้เท่านั้น แต่ว่าได้เป็นอย่างนี้มานานแล้วในสังสารวัฏฏ์ เพราะได้สะสมกิเลสมาอย่างมากมายนับชาติไม่ถ้วน จึงเป็นผู้ไหลไปด้วยอำนาจของกิเลส ทั้งทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกายและทางใจ กิเลสทั้งหลาย มีโลภะ โทสะ โมหะเป็นต้น เป็นศัตรูภายใน เป็นข้าศึกภายใน เป็นมลทินของจิต ทั้งยังเป็นมารด้วย เพราะมารในที่นี้ มุ่งหมายถึงสิ่งที่หักรานหรือตัดรอนขัดขวางไม่ให้ความดีเจริญขึ้น กิเลสประการต่างๆ เป็นเครื่องเศร้าหมองของจิต เมื่อเกิดขึ้นทำกิจหน้าที่ก็เป็นเครื่องตัดหรือทำลายซึ่งกุศลธรรม ไม่สามารถทำให้กุศลธรรมเกิดขึ้นเป็นไปในขณะนั้นได้เลย ยกตัวอย่าง กิเลสมาร ๓ ประเภท คือ โลภะ โทสะ โมหะ เมื่อโลภะเกิดขึ้นก็ติดข้องในสิ่งหนึ่งสิ่งใด ไม่ปล่อย ไม่สละ ไม่ยอมให้จิตเป็นกุศล และไม่ปล่อยให้ออกไปจากสังสารวัฏฏ์ โลภะเป็นเหตุให้วนเวียนไปในสังสารวัฏฏ์ ไม่สิ้นสุด โทสะเป็นกิเลสมาร ขณะที่โทสะเกิดขึ้น คุณความดีเกิดไม่ได้ **จิตของผู้ถูกโทสะครอบงำ ย่อมไม่ยอมไปสู่กุศลธรรมเลย** มีแต่ความซุ่นซ้องหมองใจ ไม่พอใจ เมื่อสะสมมีกำลังมากขึ้นก็ถึงขั้นล่วงเป็นทุจริตกรรมประทุษร้ายผู้อื่นให้เดือดร้อน โมหะเป็นกิเลสมาร ขณะที่โมหะ ขณะนั้นมีมืดมิด ไม่สามารถรู้สภาพธรรมที่มีจริงตามความเป็นจริงได้ ไม่รู้ผิดชอบชั่วดี ไม่รู้ว่าอะไรเป็นคุณเป็นโทษ และตราบดีที่ยังมีโมหะอยู่ก็ย่อมเป็นเหตุให้อกุศลประการต่าง ๆ เกิดตามมาอีกมากมาย ทำให้วนเวียนในสังสารวัฏฏ์ต่อไป นี่เพียง ๓ ประเภทใหญ่ ๆ ที่เป็นกิเลสมาร แต่เมื่อกกล่าวโดยรวมแล้ว กิเลสทุกประเภท เป็นมารทั้งหมด เพราะขัดขวาง ตัดรอนโอกาสแห่งกุศลธรรมของตนเองโดยส่วนเดียว เพราะฉะนั้นผู้มีโอกาสได้ศึกษาพระธรรม ฟังพระธรรมสะสมความเข้าใจไปตามลำดับ ก็จะได้เห็นพระมหากรุณาคุณของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่พระองค์ได้ทรงแสดงพระธรรมอย่างละเอียดโดยประการทั้งปวง ซึ่งถ้าไม่ทรงแสดงพระธรรมโดยละเอียดโดยนัยต่าง ๆ ก็จะไม่มีการรู้จักตัวเองตามความเป็นจริงว่ายังเป็นผู้เต็มไปด้วยกิเลส ยังมีส่วนที่ไม่ดีอยู่มากทีเดียวที่จะต้องขัดเกลา

และที่สำคัญ เพราะยังมีกิเลสอยู่นี้เอง จึงยังต้องมีการเกิดและตายอย่างไม่วิวนจบสิ้น จนกว่าจะได้มีการฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง การอบรมเจริญปัญญา

สะสมปัญญาไปตามลำดับ เป็นหนทางที่จะทำให้จะค่อย ๆ ละคลายกิเลสमार จนกว่าจะสามารถ
ดับกิเลสमारได้ในที่สุด.

[ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammahomefellowship.com, โทร. ๐๘๕-๖๒๑๗๑๐๖]